

Колеснік Н. П. Модель виховної системи класу «Формування ціннісних орієнтацій у школярів» (впроваджується з 2009 року) / Теорія і практика організації інноваційного процесу виховання. Наук.-метод. збірка. / Упорядник О. І. Чешенко. – Одеса, 2014. – 327 с. – С. 201-213.

Наталія Петрівна КОЛЕСНИК,

класний керівник, вчитель української мови та літератури Липецької загальноосвітньої школи I–III ступенів Котовського району Одеської області, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, вчитель-методист. **Переможець** Всеукраїнського конкурсу «Класний керівник року» (2012). Член обласної творчої групи при Одеському обласному інституті удосконалення вчителів

**МОДЕЛЬ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ КЛАСУ
«ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
У ШКОЛЯРІВ»**

(впроваджується з 2009 року)

Актуальність проблеми. Відповідно до Концепції розбудови Липецької школи як Школи сприяння здоров'ю в умовах освітнього округу, розбудови виховної системи школи, яка входить до Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю з 2003 року і є опорним навчальним закладом освітнього округу, важливим є підпорядкувати зміст виховання дітей та молоді сприяння формуванню у них ціннісних ставлень та орієнтацій. Адже від того, на які цінності орієнтуватиметься особистість школяра залежить її гармонійний розвиток, ставлення до світу, громадянське становлення, самовизначення у громадській і професійних сферах.

Проблема виховання дітей та молоді як процесу формування у них ціннісних ставлень до оточуючого світу і його пізнання обґрунтована в Національній доктрині розвитку освіти, в «Основних орієнтирах виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України» та інших нормативно-правових документах.

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ
ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ КЛАСУ**

Усвідомлюючи, що правильно виховати людину нелегко і дуже відповідально, що вищою цінністю є цінність особистості, я поставила собі за **мету**: створити гуманістичну виховну систему класу на основі громадянських та загальнолюдських цінностей.

Провідна ідея виховної системи класу – виховати в школяреві людину добрих помислів, почуттів і дій, яка існує в гармонії зі світом та власним сумлінням.

Завдання виховної системи класу::

- формування у дітей цілісної і науково обґрунтованої картини світу;
- формування громадянської самосвідомості, відповідальності за долю Батьківщини;
- прилучення дітей до загальнолюдських цінностей, формування в них правил поведінки, адекватних даним цінностям;
- формування креативності, творчої ініціативи як риси особистості школяра;
- формування самосвідомості, допомога дитині в самореалізації.

Виходячи з необхідності розвитку в дітей якостей, які допоможуть їм реалізувати себе і як частину суспільства, і як неповторну індивідуальність зі своїми специфічними запитами та засобами реалізації, я визначила для себе як для класного керівника такі основні моменти, які мають характер **цільових установок** і сприятимуть в реалізації виховної системи класу:

☞ здійснення особистісно зорієнтованого та компетентісно спрямованого, аксіологічного та акмеологічного підходів;

☞ культуровідповідність та духовно-моральна орієнтація виховного процесу, які відображають національні цінності суспільства, його культурні основи та регіональну специфіку;

☞ діяльнісний зміст виховання, необхідний для забезпечення гармонійного розвитку учнів, їх самовизначення стосовно вибору змісту, форм, методів і засобів виховання;

☞ креативність виховного процесу, спрямованого на творчу самореалізацію дітей, посилення творчої ролі та продуктивності їхньої діяльності.

Виховну роботу побудувала на **принципах**:

⇒ опора на позитивне в особистості дитини та класному колективі;

⇒ зв'язок з історією народу, його мовою, культурними та прогресивними родинними традиціями, з народними мистецтвом;

⇒ гармонізація родинного і суспільного виховання: активне залучення батьків до виховання дітей у сім'ях, звертання до народних джерел етнопедагогіки, співробітництва з батьками;

⇒ диференціація та індивідуалізація виховного процесу - врахування фізичного, психічного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку учнів, стимулювання активності та розкриття їх творчої індивідуальності;

⇒ зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу;

⇒ гуманізація та демократизація виховного процесу.

Проаналізувавши нормативно-правову, психолого-педагогічну літературу, та дослідження вітчизняних і зарубіжних філософів, психологів, соціологів та досвід педагогів-новаторів, визначила основні теоретичні положення виховної системи класу:

☞ Програма «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України»;

☞ Концептуальні основи національного виховання (Г. Г. Ващенко, О. В. Духнович);

☞ Концептуальні основи проектування та прогнозування можливих і бажаних результатів виховного впливу (О. В. Киричук, О. М. Коберник, О. В. Безпалько);

☞ Наукові засади створення особистісно-зорієнтованого виховання (В. О. Сухомлинський, І. Д. Бех);

☞ Методологічні основи класичної педагогіки, зокрема ідея природовідповідності (Я. А. Каменський, Г. С. Сковорода);

☞ Засади гуманістичної психології, зокрема ідея, що в кожній людині закладено позитивне ядро особистості (А. Маслоу, Ролло Мей, Карл Роджерс);

☞ Основи педагогіки компетентної людини (О. Овчарук, В. Раєвський, І. Єрмаков, Л. Сохань, П. Штомпки).

Вважаю, що досвід моєї роботи за інноваційним потенціалом є **комбінаторним**, бо полягає у нових поєднаннях відомих ідей і методик виховної роботи.

ОСНОВНІ ІДЕЇ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ КЛАСУ

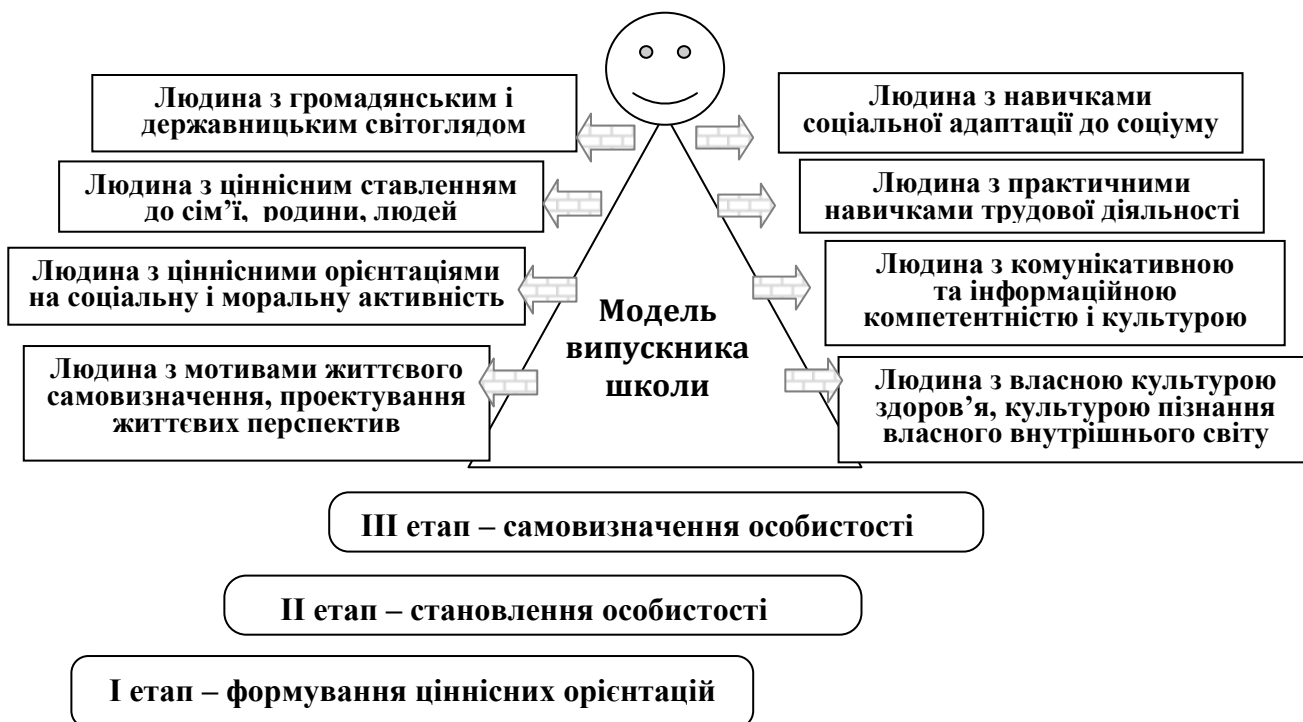
І ідея Процес розвитку особистості проходить кілька етапів, які можна зобразити у вигляді сходинок, що піднімаються вгору і ведуть до кінцевого результату – моделі випускника школи (схема нижче):

☞ **I етап** – формування ціннісних орієнтацій;

☞ **II етап** становлення особистості;

☞ **III етап** самовизначення особистості.

МОДЕЛЬ ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ШКОЛЯРА

ІІ ідея Відбувається формування «Я - концепції», що є суб'єктивним гармонійним уявленням дитини про себе, пов'язане з самооцінкою і включає в себе:

- ▣ такі типи ціннісної структури «Я», що відображають індивідуальну своєрідність особистісного самовизначення дитини і виражаються у співвідношенні між минулим, сьогоднішнім і майбутнім „Я”:
 - ▶ «Я - минуле» - це критичне ставлення дитини до себе в минулому і можливість порівняти «Я-минуле» з «Я-теперішнє»;
 - ▶ «Я - теперішнє» - сприймається як новий ступінь особистісного саморозвитку і самовизначення;
 - ▶ «Я - майбутнє» - дає можливість спроектувати подальші кроки в житті дитини, побачити його в перспективі, що є показником високої зрілості особистості;
- ◆ розмаїття образів «Я», які створює в своїй свідомості дитина:
 - ▶ **фізичне «Я»**, що характеризує вміння особистості позитивно оцінювати свою зовнішність, фізичну витривалість, гігієнічні навички, корисні звички, стан власного здоров'я, турботу про безпеку власної життєдіяльності, здоровий спосіб життя, вольові риси особистості тощо;
 - ▶ **психічне «Я»**, що націлює дитину на пізнання власного внутрішнього світу – думок, переживань, станів, намірів, прагнень, цілей, життєвих перспектив, ідеалів, цінностей, ставлень;
 - ▶ **соціальне «Я»**, де актуалізується потреба у самовизначенні, оцінці своїх здібностей і можливостей; виникає свідоме ставлення до визначення смислу життя та свого місця у ньому.

Дуже важливо, щоб і різноманітні образи «Я», і типи ціннісної структури «Я» спонукали кожного школяра до створення **реального образу «Я»**, до розвитку саморегулювання (постановки мети та вибору засобів її досягнення), самовиховання, самовдосконалення, самовизначення та самореалізації.

III ідея

В основу життєдіяльності особистості школяра, учнівського та педагогічного колективів, батьківської громадськості покладена наступна *істина*, що являється своєрідною *формулою* успішного впровадження виховної системи класу – **КОДЕКСОМ ЧЕСТІ КЛАСУ**, який ми назвали «**Вісім «і»**», де уявлення про себе, своє «Я», співвідноситься із «Ти» і певним збірним поняттям «Ми», вказує на причинно-наслідкові відносини між бажанням і результатом і є, на нашу думку, гарантом здоров'я (фізичного, психічного, духовного, соціального) та творчої співпраці, створення атмосфери радості і щастя, любові та добра, довіри та успіху:

Кодекс честі класу «Вісім «і»

- ☞ **Ти – Людина** і я тебе за це поважаю
- ☞ **Я – творець** і ти – творець
- ☞ **Роби добро** і воно до тебе повернеться сторицею
- ☞ **Я пізнаю тебе** і ти пізнаєш себе
- ☞ **Я вірю в тебе** і ти повір у себе
- ☞ **Ти відкриваєш світ** і світ відкриває тебе
- ☞ **Не зупиняйся на досягнутому** і я порадію за тебе
- ☞ **Ти прагнеш самоствердитися** і я допоможу тобі в цьому

IV ідея

Розвиток дитини відбувається в **процесі соціалізації**, тому важливим компонентом виховної системи класу є спонукання дітей до **ціннісно-орієнтаційної перетворюючої діяльності** з опорою на місцеві природні, соціальні, культурні ресурси, що значно забезпечує підвищення розвитку творчих можливостей та природних задатків учнів.

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ КЛАСУ

Так як зміст виховання особистості школяра ґрунтується на системі загальнокультурних і національних цінностей і відповідній сукупності соціально значущих якостей особистості, які характеризують її ставлення до суспільства і держави, людей, сім'ї, родини, самої себе, праці, природи і мистецтва, то *напрямами діяльності класного колективу* є:

- «Я» – «Я», що є умовою формування самосвідомості та самооцінки;
- «Я» – «Ми», де формуються моральні норми життя в колективі, серед людей, в соціумі;
- «Я» – «Родина», де формуються сімейні та родинні моральні цінності;
- «Я» – «Природа», що формують екологічну свідомість;
- «Я» – «Культура», які формують духовно-етичні та естетичні цінності;
- «Я» – «Батьківщина», що формує національну свідомість.

Напря́м «Я» – «Я»

Мета: формувати в школярів вміння цінувати себе як носія фізичних, духовно-душевних та соціальних сил, активної життєвої позиції.

Критерії сформованості ціннісного ставлення школярів до себе: усвідомлення основних засад «Я-концепції» особистості.

Форми діяльності: колективне ігрове спілкування, турнір, пошукова гра, акція (милосердя, благодійна та інші), конкурс-ярмарок, виставка творчих робіт, тренінги, розмова в колі, презентація тощо.

Тематичний зміст виховної діяльності: «Чи любиш ти себе?», «Яка людина заслуговує на повагу інших?», «Ким бути і яким бути?», «Створення життєвого проекту саморозвитку», «Світ моїх захоплень», «Кроки до успіху», «Я» – частинка Всесвіту», «Як подолати невдачу?», «Фізична краса не постійна, а духовна краса – вічна», «Екологія душі», «Хочеш бути щасливим – будь ним!» тощо.

Виховні досягнення:

- ⇒ сформованість культури пізнання власного внутрішнього світу;
- ⇒ готовність та здатність учнів до самовдосконалення та конструктивної самокритичності;
- ⇒ здатність орієнтуватися та пристосовуватись до нових умов життя.

Напря́м «Я» – «Ми»

Мета: формувати моральну культуру особистості.

Критерії сформованості ціннісного ставлення школярів до людей: вміння своєю поведінкою передавати ставлення до людей.

Форми діяльності: розмова в колі, захист проєктів, суд над позицією, години спілкування, трудові десанти, КТС, диспути та дебати, волонтерство, хвилини роздумів тощо.

Тематичний зміст виховної діяльності: «Чи все в житті стосується тебе?», «Чи виправдовують мету будь-які засоби?», «Право на самостійне визначення Добра і Зла», «Добрими справами славна людина», «Я серед людей – це проблема?», «Яким мене хочуть бачити батьки?», «Що б ви зробили для людей, якщо б змогли?», «Життя не вічне – вічні цінності людські», «Вміння знаходити себе в суспільстві», «Якщо я для себе, то навіщо я?», «Співчуття – перший крок до людяності» тощо.

Виховні досягнення:

- ⇒ сформованість загальнолюдських гуманістичних моральних цінностей і ставлень;
- ⇒ виховання громадянських спонукань, турботи про інтереси колективу, суспільства, уміння жити в суспільстві, серед людей.

Напря́м «Я» – «Родина»

Мета: формувати сімейні та родинні цінності.

Критерії сформованості ціннісного ставлення школярів до сім'ї: повага до батьків, сім'ї, родини.

Форми діяльності: посиденьки, спільна трудова діяльність, конкурси, спортивні змагання, дискусії, екскурсії, походи, свята тощо.

Тематичний зміст виховної діяльності: «Дерево з коріння починається, а людина – з сім'ї», «Тато, мама і я – дружна (спортивна, співуча, інтелектуальна, творча та інше) сім'я», «Я і моя родина», «Сімейні реліквії», «Такому роду нема переводу», «Я і мама – господарочки», «Цінуй честь сім'ї», «Моя участь у вирішенні побутових та господарських питань у родині», «Професії мого роду» тощо.

Виховні досягнення:

- ⇒ сформованість сімейно-родинних цінностей і ставлень;
- ⇒ усвідомлення своїх обов'язків як члена сім'ї, про яку потрібно турбуватись: підтримувати, захищати, якщо потрібно, молодших і старших, дбати про здоров'я близьких людей, допомагати у вирішенні родинних проблем;
- ⇒ вміння «не бути проблемою для сім'ї».

Напрямок «Я» – «Природа»

Мета: спонукати дітей до формування внутрішньої готовності до екологічно доцільної творчої взаємодії з природою.

Критерії сформованості ціннісного ставлення школярів до природи: поведінка і діяльність школярів не порушують екологічної рівноваги в природі.

Форми діяльності: екскурсії, «екологічні стежки» села, конкурсні ігри, природоохоронні акції, виступ агітбригади, фотовиставки, вернісажі, виховні години, фітотерапія, озеленення класу, догляд за рослинами тощо.

Тематичний зміст виховної діяльності: «Ми відповідаємо за тих кого приручили», «Озера та ріки мого краю», «Земля – наш спільний дім», «Екологічні катастрофи», «Дзвони Чорнобиля», «Хто природу не тривожить, тому вона допоможе», «Ерудити природи», «Здорова природа – здорова людина», «Дари осені», «Царство лікарських трав», «Посади дерево», «Ми – в природі, природа – в нас» тощо.

Виховні досягнення:

- ⇒ сформованість системи особистісних цінностей, спрямованих на збереження природи;
- ⇒ усвідомлення краси природи як унікального явища та її функцій в житті людини та самоцінності об'єктів природи;
- ⇒ забезпечення позитивних емоційних переживань у світі природи;
- ⇒ потреба в оздоровленні довкілля та участь у природоохоронній діяльності.

Напрямок «Я» – «Культура»

Мета: формувати потребу у спілкуванні з мистецтвом як основи естетичного виховання і художнього сприйняття дійсності.

Критерії сформованості ціннісного ставлення школярів до культури та мистецтва: потреба у спілкуванні з мистецтвом та сформованість естетичного смаку.

Форми діяльності: поетичні свічки, конкурси читців, військово-патріотичної пісні, малюнків на асфальті, оригамі, витинанки, гра-мандрівка, КТС, фестивалі, заняття у літературній студії, гуртку «Декоративно-прикладне мистецтво», гуртках «Вокальний» та «Ложкарі» тощо.

Тематичний зміст виховної діяльності: «У країні мистецтва», «Світ моїх захоплень», «Мистецтво та мої емоції», «Люблю я пісню українську», «Культура мовлення», «Культурна людина. Яка вона?», «Естетика зовнішнього вигляду», «Мистецька карта Одещини», «Музика, яку ми слухаємо. Музика, яку ми любимо», «Мистецтво і мода», «Наш край у творах мистецтва» тощо.

Виховні досягнення:

- ⇒ сформованість мотивацій, що забезпечують виховання моральної свідомості і мотивів у вигляді гуманістичних моральних норм, ідеалів і цілей, моральних цінностей, моральних емоцій і почуттів, моральних бажань, потреб і переконань;
- ⇒ практична діяльність учнів в контексті ціннісного ставлення до мистецтва.

Напрямок «Я» – «Батьківщина»

Мета: виховання почуття патріотизму, любові до свого рідного краю, Батьківщини, народу, українських законів, традицій та звичаїв.

Критерії сформованості ціннісного ставлення школярів до держави: шанобливе ставлення до культури свого народу, його традицій, звичаїв і обрядів;

Форми діяльності: години спілкування, усні журнали, фотовиставки, заочні мандрівки, конференції, Уроки мужності, Уроки пам'яті, зустрічі з ветеранами війни та праці, вдовами, афганцями, чорнобильцями, свята.

Тематичний зміст виховної діяльності: «Що я знаю про Україну?», «Моя країна моїми очима», «Конвенція ООН та Конституція України про права дітей», «Про символіку України», «Твоя активна життєва позиція», «Я – моя родина – Україна», «Свято зі сльозами на очах», «Моя земля – земля моїх предків», «Державна символіка», «Традиції мого народу», «Наші земляки», «Україна від козацьких часів до сьогодення», «Найвідоміші винаходи українців», «Мій рідний край», «Історія рідного села» тощо.

Виховні досягнення:

- ⇒ сформованість відчуття приналежності до української нації, відчуття себе громадянином України;
- ⇒ сформованість почуття поваги та гордості до рідного краю, народу, мови;
- ⇒ знання і повага законів України.

СИСТЕМА УЧНІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ КЛАСУ

Наш клас – *дієвий механізм у структурі шкільної дитячої організації «Веселкова республіка»*. В цій республіці є місто **Соняшникове** - це наш загін. Чому діти так назвали це місто? Соняшник – висока, горда і корисна рослина, квіти яких завжди повернуті до сонця і нагадують сонце, що є символом самоцінності дитини і її ціннісних орієнтацій і ставлень. Можу з упевненістю сказати, що моїм незамінним помічником у вирішенні проблем класу є учнівське самоврядування. Саме воно є основною ланкою у становленні учнівського колективу, уособлюючи демократичну та самодіяльну атмосферу, забезпечуючи права всіх учасників учнівського колективу, сприяючи формуванню у них громадянськості, організаторських якостей, допомагаючи мені як класному керівникові у проведенні різноманітних заходів, а часто – виступаючи їх ініціатором.

Девіз учнівського колективу класу: **«Твоє життя – в твоїх руках!»**, а тому *мета* учнівського самоврядування: залучення школярів до усвідомленої і систематичної участі у вирішенні важливих питань життя класу та школи.

Завдання, які ставлять перед собою органи учнівського самоврядування:

- різносторонньо розвиватися, самовдосконалюватися, самореалізуватися на **БЛАГО** собі, своїм ровесникам, школі, своїй родині, Батьківщині;
- забезпечувати і захищати права та інтереси учнів на основі виконання правил та законів класу, школи;
- формувати почуття відповідальності, свідоме ставлення до участі кожного у вирішенні важливих справ шкільного життя, оволодівати наукою управління;
- сприяти реалізації інтересів, можливостей, талантів та бажань дітей.

Участь школярів у різноманітних заходах, де вони є і організаторами, і виконавцями (акції «Милосердя», «Ветерани живуть поруч», «Молодь за здоровий спосіб життя», «Посади своє дерево», «Затишок», участь дітей в щорічних виставках – ярмарках «Щедрість рідної землі», декоративно-прикладної творчості, у конкурсах «Мої права», малюнків «Права дитини в малюнках», «Осінній вернісаж», спортивні естафети та змагання тощо), **дає змогу** їм приймати на себе відповідальність за справу колективу, сприяє їхньому громадянському становленню, духовному зростанню, розвитку лідерських, організаторських та творчих здібностей у суспільній роботі, ініціативи.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КЛАСІ

В основу організації виховного процесу класу лягли *авторські програми* кращих педагогів школи:

- *творчо-цільова програма «З віри в себе – до творця своєї долі»* (автор доробку заступник директора з виховної роботи *Ісаєва Л. М.*), до складу якої увійшли *міні-програми*, що мають орієнтовно ціннісне спрямування:
 - ▶ «Вчимося спілкуванню»;
 - ▶ «Вчимося пізнавати себе»;
 - ▶ «Вчимося формувати духовні потреби, моральні цінності»;
 - ▶ «Вчимося бути здоровими»;
- *програма «Дев'ять заповідей людяності пізнаємо, навчаємося, спілкуємося, організовуємо»*, яку склала педагог-організатор *Кіртока Л. М.*. Основою цієї програми є: Програма федерації піонерських організацій України «Я – родина – Батьківщина», програма «Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України», а також запити і пропозиції самих дітей. Програма складається із *міні-програм*, які відповідають напрямам реалізації виховної системи класу:
 - ▶ «Повір у себе»;
 - ▶ «Пізнай себе»;
 - ▶ «Зміни своє життя на краще»;
 - ▶ «Поважай та люби своїх рідних»;
 - ▶ «Будь корисним людям»;
 - ▶ «Будь здоровим»;
 - ▶ «Зроби оточуючий світ кращим»;
 - ▶ «Люби та знай свій рідний край»;
 - ▶ «Поважай закон»;
- *проект «Виховання дітей у сім'ї»* (автор *Колеснік Л. П.*) – є результат моєї творчої лабораторії.

Соціально-педагогічними чинниками успішного впровадження виховної системи класу є:

☞ *знання наукових психолого-педагогічних основ теорії та практики формування і розвитку особистості школяра та колективу;*

☞ *забезпечення наступності та єдності у роботі всіх педагогів з учнівським колективом, бо кожен з них має усвідомлювати особливості колективу, його мету, сповідувати єдині принципи виховання та управління;*

☞ *організація системи перспективних напрямів* – це значущі завдання, цілі, що відповідають потребам розвитку особистості, колективу, стимулюють діяльність, відповідають віковим, індивідуальним особливостям, бо ще **А. С. Макаренко** писав, що «Справжнім стимулом людського життя є завтрашня радість. У педагогічній техніці ця завтрашня радість є одним з найважливіших об'єктів роботи. Спочатку треба організувати саму радість, викликати її до життя і поставити як реальність. По-друге, треба наполегливо перетворювати простіші види радості в складніші і значні для людини ... Виховати людину – значить виховати в неї перспективні шляхи. Методика цієї роботи полягає в організації нових перспектив, у використанні тих, що вже є, в поступовій підстановці цінніших»;

☞ *забезпечення педагогічно доцільної роботи з активом класу та органами самоврядування, які сприяють розвитку особистості та колективу, їхній самореалізації;*

☞ *наявність соціально-педагогічних умов для ефективної діяльності кожного учня та колективу в цілому, формування традицій, вироблення належного стилю і тону у стосунках між всіма суб'єктами виховного процесу.*

Становлення дитячого колективу та розвиток особистості школяра – це дві сторони єдиного процесу. Запорукою успіху стосовно кожної із цих сторін є включення учнів у певні

види колективної діяльності і відповідність спільної діяльності певним *вимогам*. На мою думку, це такі:

- цілі діяльності мають бути зрозумілими, посильними і привабливими для учнів, бо саме вони стають мотивами діяльності дітей;
- і діяльність, і способи її організації повинні спонукати кожного учня до розуміння того, що від його особистого внеску залежить успішне досягнення мети всього колективу, а це сприяє виникненню в учнів у процесі діяльності взаємної вимогливості, потреби у взаємодопомозі, підтримці;
- діяльність учнів повинна будуватись на основі оптимальної самоактивності і самоорганізації як колективу в цілому, так і всіх його членів, завдяки чому удосконалюється структура і виховні функції самого колективу, зростає його вплив на виховання учнів.

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА

Технологія виховного процесу передбачає послідовне розгортання педагогічної діяльності та спілкування, спрямованих на досягнення виховної мети у виховній системі класу. В своїй роботі ефективно використовую *виховні технології*, що *грунтуються* на співпереживанні, позитивному емоційному оцінюванні, які *апелюють* до свідомості та творчого ставлення вихованців до моральних та суспільних норм і цінностей:

- ▶ *метод моделювання виховного середовища;*
- ▶ *метод проблемно-конструктивного тренінгу,*
- ▶ *метод суб'єкт – суб'єктного діалогу,*
- ▶ *метод проєктів;*
- ▶ **такі форми роботи, як:**
- *різноманітні хвилинки під час перерв:*
 - ◆ *Смачна хвилинка «Рецепти моєї матері»;*
 - ◆ *Хвилинка самоповаги «За що я себе поважаю?»;*
 - ◆ *Хвилинка поради «Джерело порядку і чистоти»;*
 - ◆ *Емоційна хвилинка «Сміхологія»;*
 - ◆ *Застережлива хвилинка «Перетворимося зі слухняних дітей в обережних» тощо;*
- *розмова в колі («Що значить жити з гідністю?», «Мої вимоги до себе», «Мое майбутнє «Я», «Мое бачення ознак щасливої людини», «Як стати володарем своєї душі?»);*
- *тренінги («Здоров'я та здоровий спосіб життя», «Мій тип темпераменту», «Умій говорити: «Ні!» та інші);*
- *стіл обміну думок («Творча і нетворча праця», «Які риси треба розвивати в собі, щоб стати успішною особистістю?», «Чи виправдовують мету будь – які засоби?»);*
- *самокореєкція («Мої плюси та мінуси», «Шляхи виходу із «глухого кута»), самоаналіз «Яким мене хочуть бачити батьки?»;*
- *конкурс словника життєтворчості «Зерна щастя»;*
- *скарбничка ідей («Я складаю план на тиждень», «Дієта» від негативних думок», «Як підвищити настрій?»;*
- *ігри (рольові, діяльнісні, комунікативні та ситуативні: гра-мандрівка «Який я зсередини?»;*
- *гру - розслідування «Травмонебезпечні місця в школі») та інші.*

Використання **інтерактивних технологій** створює соціально-педагогічні умови, сприятливі для **позитивних змін** у знаннях, навичках і вчинках вихованців, їхньому ставленні до соціуму, здоровому способі життя, правовому захисті, формуванні лідерських якостей особистості, відповідальній поведінки тощо.

СПІВПРАЦЯ З БАТЬКАМИ, ГРОМАДСЬКІСТЮ

Серед чинників, що мають вирішальний вплив на формування особистості дитини, є сім'я. **Ціннісні орієнтації сім'ї**, ставлення батьків до людей, до праці, до різноманітних подій суспільного життя, внутрішньо-сімейні взаємини, особливо трудові, психологічний клімат у сім'ї, доброзичлива вимогливість – ось далеко не повний перелік того, що складає зміст різностороннього життя сім'ї як колективу, визначає напрям формування особистості дитини.

Враховуючи це, я приділяю вихованню дітей у сім'ї особливу увагу: систематично надаю батькам кваліфіковану педагогічну допомогу у вихованні дітей у формі порад, бесід, консультацій, лекцій; сприяю формуванню взаєморозуміння, контактів між школою і сім'єю, усвідомленню батьками спільності виховних цілей сім'ї і школи.

В рамках **проекту «Виховання дітей у сім'ї»** здійснюється *педагогічний всеобуч* батьків з метою підвищення їх педагогічної культури.

Проводяться тематичні батьківські збори, педагогічні читання, батьківські дебати.

Батьки є учасниками, організаторами багатьох **виховних заходів**:

- ◆ *свята багатодітних сімей* «Такому роду нема переводу»,
- ◆ *фестивалю* «Заспіваймо пісню разом»,
- ◆ *конкурсів*:
 - ❖ «Я і тато – майстри»,
 - ❖ «Я і моя сім'я – шанувальники старовини»,
 - ❖ «Мама, тато і я – спортивна (інтелектуальна, дружна, весела) сім'я» та інше.

У СІМ'Ї ВЕДУТЬ:

- ◆ **«ЖУРНАЛ РОДИННИХ СПРАВ»**,
- ◆ **ЩОДЕННИК «ПОРАДИ БАТЬКАМ»**.

Щорічно у класі проводяться *зустрічі* учнів з **представниками громадських та державних установ, організацій**: ветеранами війни та праці, людьми різних професій та професійних династій, працівниками місцевого самоврядування, правоохоронних органів, служби надзвичайних ситуацій та митниці, депутатами, славними людьми краю, сторінки біографії яких викликають в учнів почуття гордості та шанобливе ставлення.

Цікаво проходять виховні заходи у рамках загальношкільних заходів:

- ▢ Тижня пам'яті до річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників (*жовтень*),
- ▢ Місячника правового виховання (*листопад*),
- ▢ Місячника патріотичного виховання (*грудень*),
- ▢ Тижня правової культури, присвяченого Дню прав людини (*грудень*),
- ▢ Місячника національного виховання (*січень*),
- ▢ Місячника громадянського виховання (*березень*),
- ▢ Шевченківські дні та інше.

Проходять також заходи:

- ❖ Уроки пам'яті «Запалимо свічки...»,
- ❖ Уроки роздумів «Людина народжується для того, щоб залишити по собі слід вічний»,
- ❖ «Козацькі забави» до Дня захисника Вітчизни та інше.

Загін волонтерів проводить операції «Ветерани поруч», «Обеліск», «Турбота», надає соціальну допомогу людям похилого віку, проводить екологічні рейди тощо.

**СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА МОДЕЛЬ
виховної системи класу
«ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ШКОЛЯРІВ»**

**РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ДІЄВІСТЬ
ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ КЛАСУ**

Оцінюючи результати своєї праці як класного керівника, результати діяльності класного колективу, може констатувати: моїм вихованцям властива активна громадянська позиція, їх характеризує працелюбність, доброзичливість, милосердя, вміння будувати толерантні стосунки. Уже сьогодні мої учні, які навчаються у 6 класі, виступають як особистості з власною індивідуальністю, здатні бути суб'єктами творчості, самовдосконалення. Система виховної роботи класу формує ціннісні орієнтації особистості школяра, розвиває суб'єктивну ініціативу, утверджує у вихованців віру і впевненість в реалізацію їх можливостей, допомагає їм адаптуватися в житті, а значить бути визнаними.

Моніторингові дослідження, які були проведені у 2011, 2012 рр. за опитувальником «Особистісний ріст» за методикою П. Степанова, І. Степанової, Д. Григор'єва, дали оцінку статистичного стану ціннісних ставлень до сім'ї, держави, природи, знань, людей, до себе. *Загальна картина цих досліджень* показала динаміку особистісного росту школярів, дала

можливість прослідкувати, які зміни відбулися в розвитку вихованців упродовж року, намітити шляхи розвитку тих чи інших ціннісних ставлень.

Так, у 100 % учнів виявилось стійко-позитивне ставлення до миру. Ніхто не проявив ситуативно-негативного чи стійко-негативного ставлення до держави, суспільства, природи (Землі), праці, людини як такої, людини як іншої, людини іншої (культури, віросповідання, національності). Не було школярів, які б стійко-негативно оцінили своє ставлення до культурних цінностей, знань, свого тілесного «Я», свого внутрішнього світу, душевного та духовного «Я».

Крім того, вирости показники стійко-позитивного ставлення до сім'ї, родини з 43% (2011 р.) до 50% учнів (2012 р.); ситуативно-позитивне ставлення не змінилося, воно становить 50 %; зникло ситуативно-негативне ставлення (в 2011 р. воно складало 7%). У 7% учнів ситуативно-позитивне ставлення до природи (Землі) перейшло в категорію стійко-позитивного ставлення (у 2011 р. - 21,4%, у 2012 р. – 28,6%). У 13% учнів зросло ситуативно-позитивне ставлення до праці, у 7% школярів – до культурних цінностей, у 21% - до знань.

По 7% учнів перейшло з категорії ситуативно-позитивного ставлення до людини як такої та до людини іншої (культури, віросповідання, національності) в категорію стійко-позитивного ставлення; 14,2% - з категорії ситуативно-позитивного ставлення до людини як іншої в категорію стійко-позитивного ставлення. 16 % школярів змінило ситуативно-позитивне ставлення до свого тілесного «Я» на стійко-позитивне, у 7 % зменшилося ситуативно-негативне ставлення до свого тілесного «Я». 21,4 % школярів змінило ситуативно-негативне ставлення до свого внутрішнього світу, душевного «Я» на ситуативно-позитивне (було 71,4 %, а стало 92,9%). 28,6 % учнів перейшло з категорії ситуативно-негативного ставлення до свого духовного «Я» в категорію ситуативно-позитивного ставлення (було 57,1 %, тепер – 85,7 %).

Такі показники є свідченням того, що при створенні моделі виховної системи класу було правильно розставлено акценти саме на аксіологічному підході до виховання учнів, що підвищення результативності діяльності є наслідком цілеспрямованої роботи над реалізацією проблеми *«Формування ціннісних орієнтацій у школярів»*. Аналіз результатів досліджень дозволив визначити основні педагогічні проблеми та здійснити необхідний вибір шляхів і засобів їх вирішення, зокрема були передбачені ефективні форми діяльності з учнями щодо виконання поставлених завдань. Перевага була надана інтерактивним методам і формам діяльності, які потребують не примусового їх виконання, а добровільного сприйняття на основі осмислення суті моральних правил і норм, їх доцільності, творчого застосування, набуття досвіду морально-ціннісних орієнтирів.

Створена виховна система сприяє формуванню ціннісних орієнтацій особистості школяра, їх компетентності, розвиває суб'єктивну ініціативу, утверджує у вихованців віру і впевненість у реалізацію їх можливостей, допомагає їм адаптуватися у житті, а значить бути визнаними.

В своїй роботі враховую те, що велике значення має вплив на учнів *особистість класного керівника*. Це зобов'язує мене працювати, *сповідуючи* такі заповіді класного керівника – наставника дітей:

ЗАПОВІДІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА – НАСТАВНИКА ДІТЕЙ:

- ☞ *допомагати школяреві усвідомити* своє «Я», свою особистість, свою самоцінність;
- ☞ *сприяти* росту людських сил дитини, духовності, спонук, потреб, інтересів, цілей, ціннісних орієнтацій, задатків тощо;
- ☞ *допомагати* учневі знаходити, вибрати і навіть самостійно;
- ☞ *створювати особистісні засоби*, що необхідні йому для досягнення поставлених життєвих цілей у вихованні, конкретній поведінці;

- ☞ *допомагати школяреві оволодівати культурою саморегулювання поведінки та діяльності;*
- ☞ *сприяти становленню учня як суб'єкта мотиваційної саморегуляції;*
- ☞ *навчати учнів культурі рефлексії, самооцінюванні, самодіагностики, самокорекції;*
- ☞ *навчати учнів фіксувати, відтворювати їхній позитивний індивідуальний соціальний та моральний досвід, створювати ситуації взаємозацікавленості, взаємоприйняття переживань, бажань та хотінь.*

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання - нова освітня філософія // Педагогіка толерантності. – 2001. – № 5.
2. Бех І. Концепція виховання гуманістичних цінностей учнів загальноосвітньої школи / І. Бех, Н. Ганнусенко, К. Чорна // Українське релігієзнавство. – 2005. – № 4 (36). Тематичний випуск: «Мораль. Релігія. Освіта» : зб. наук. Статей і матеріалів. – С. 265–292.
3. Інноваційність виховного процесу в сучасному освітньому просторі: теоретичні основи та досвід творчих класних керівників Одещини. / Упоряд. О. І. Чешенко. – Одеса, 2012. – 197 с.
4. Кірьязова Т. Х. Кожній дитині – здоров'я, освіту, рівні можливості та захист на шляху до гуманітарного світу // Наша школа. – 2008. – № 4.
5. Лісовська Т. І., Чешенко О. І. Модель виховної системи сільського району. Створення виховного простору (з досвіду Котовського району Одеської області) // Виховна робота в школі. – 2010. – № 7. – С. 13-23.
6. Сковорода Г. С. Повне зібрання творів: У 2 т. – К., 1973.
7. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. – К., 1978.
8. Чешенко О. І., Ягоднікова В. В. Інноваційність виховного процесу в сучасному освітньому просторі: організаційний аспект // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2010. – № 6. – С. 19-35.
9. Ягоднікова В. В. Виховання сучасної особистості учня в умовах інноваційного середовища загальноосвітнього навчального закладу // Наша школа. – 2011. – № 4.

Адреса передового досвіду: Липецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Котовського району Одеської області – навчальний заклад Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю з 2003 року, «Освітньо-інформаційний центр з розвитку обласної мережі шкіл сприяння здоров'ю» (2012).

Адреса: 66352, вул. Леніна, 221, село Липецьке, частина ІІ, Котовський район, Одеська область, Україна.

Телефон: (04862) 96 182

E- mail: lpezk@mail.ru.